

Základní učební dokumenty

**Učební plány, Učební osnovy,
Rámcové vzdělávací programy**

PaedDr. Nataša Mazáčová, Ph.D.

katedra pedagogiky,
Pedagogická fakulta UK Praha

Uspořádání učiva v pedagogických dokumentech

1. Učební plány

- Uspořádání učiva :
 - Předmětové
 - Projektové
 - Modulové
- Nové přístupy k učebnímu plánu

2. Učební osnovy

- Uspořádání učiva:
 - Lineární
 - Cyklické
 - Spirálové

3. Rámcové vzdělávací programy (PV, VZ, GV, SOV)

- viz dále

Rámcové a školní vzdělávací programy

Části RVP

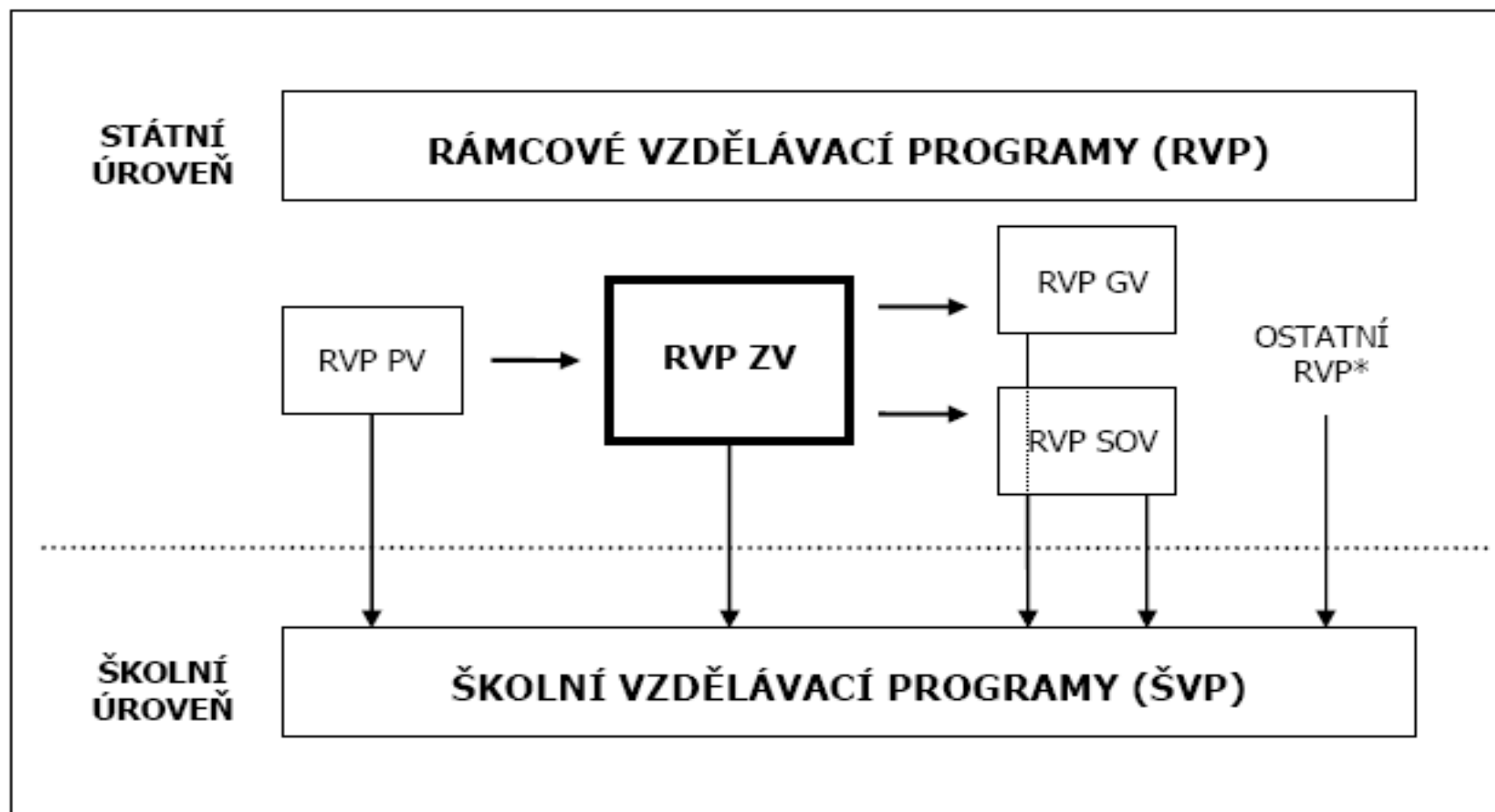
- **Část A** – Systém kurikulárních dokumentů a principy RVP
- **Část B** – Organizační uspořádání vzdělávání
 - ♦ (Podmínky k přijetí a ukončení G studia)
- **Část C**
 - ♦ Klíčové kompetence
 - ♦ Vzdělávací oblasti a obory
 - ♦ Průřezová témata
 - ♦ Rámcový učební plán
- **Část D**
 - ♦ Vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami a žáků mimořádně nadaných
 - ♦ Podmínky pro realizaci vzdělávání
 - ♦ Zásady pro přípravu ŠVP

Co je smyslem rámcových vzdělávacích programů?

- Stanovit závaznou (standardní) úroveň pro jednotlivé etapy vzdělávání, kterou by měli dosáhnout všichni žáci.
- Odvíjet tuto úroveň od úrovně vědomostí a dovedností, které je žák schopen na konci vzdělávání prokázat, nikoli jen od výčtu učiva, které se má „naučit“.
- Umožnit ředitelům a učitelům rozhodovat o podobě vzdělávání na své škole a posílit jejich zodpovědnost za obsah a kvalitu vzdělávání

System kurikulárních dokumentů

Info: <http://www.vuppraha.cz/index.php?op=sections&sid=1>

Výchozí principy

Rámcové vzdělávací programy vycházejí z obecných principů, kterými jsou:

- **Nová strategie vzdělávání**, která zdůrazňuje klíčové kompetence, jejich provázanost se vzdělávacím obsahem a uplatnění získaných vědomostí a dovedností v praktickém životě.
- **Celoživotní učení.**
- **Základní vzdělávací úroveň** stanovená pro všechny absolventy jednotlivých etap vzdělávání.
- **Pedagogická autonomie škol a profesní odpovědnost učitelů** za výsledky vzdělávání.

Specifické principy RVZ pro ZV

- Navazuje svým pojetím na RVP PV a je východiskem pro vytváření rámcových vzdělávacích programů pro střední vzdělávání.
- Vymezuje vše, co je společné a nezbytné pro vzdělávání žáků v každé škole, která realizuje povinné základní vzdělávání, včetně víceletých středních škol.
- Specifikuje úroveň klíčových kompetencí, jichž by měli žáci v základním vzdělávání dosáhnout.
- Vymezuje závazný vzdělávací obsah (očekávané výstupy a učivo) na úrovni, kterou si mají osvojit žáci v základním vzdělávání.
- Podporuje komplexní přístup k realizaci vzdělávacího obsahu, včetně možnosti jeho vhodného propojování, a předpokládá volbu různých vzdělávacích postupů, odlišných metod a forem výuky ve shodě s individuálními potřebami žáků.
- Umožňuje modifikaci vzdělávacího obsahu pro vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami.
- Je závazný pro všechny střední školy při stanovování požadavků přijímacího řízení pro vstup do středního vzdělávání.

Harmonogram zavádění RVP do praxe

- **RVP PV** 2005/06 – 2006/07 dvouleté přípravné období
 - plošné zavedení 2007/08
- **RVP ZV** 2005/06 – 2006/07 dvouleté přípravné období
 - plošné zavedení 2007/08
- **RVP GV / SOV** 2007/08 – 2008/09 dvouleté přípravné období
 - plošné zavedení 2009/10

Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání

- Schválen v roce 2001
- Je připraven **Manuál pro tvorbu školních vzdělávacích programů** a **Manuál pro tvorbu třídních vzdělávacích programů**
- Na většině škol se podle ŠVP a TVP již vzdělává

Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání

- v roce 2001 prošla **první verze** veřejným připomínkovým řízením
- v roce 2002 byla připravena druhá, **pilotní verze**
- pilotní ověřování tvorby ŠVP - 55 škol z celé republiky ověřovalo tvorbu ŠVP ve školních letech 2002/2003 a 2003/2004
- veřejné připomínkové řízení únor – duben 2004, na jehož základě vznikla **konečná verze RVP ZV**
- v srpnu 2004 schválena konečná verze RVP ZV
- říjen 2005 **upravená verze RVP ZV a Manuál pro tvorbu ŠVP**

Rámcový vzdělávací program pro gymnaziální vzdělávání

- **První pracovní verze RVP GV**
 - srpen 2003
- **Připomínkové řízení**
 - září 2003 až prosinec 2003
- **Pilotní verze RVP GV**
 - červen 2004
- **Ověřování tvorby ŠVP podle pilotní verze RVP GV**
 - září 2004 až červen 2006
- **Ověřování ŠVP v praxi**
 - září 2006 až červen 2008

Cíle projektu PILOT G

- ověřit, zda lze na základě pilotní verze RVP GV vytvořit kvalitní ŠVP
- využít poznatků z ověřování při tvorbě manuálu, který bude sloužit jako metodická příručka při zavádění programu do všeobecné praxe
- využít poznatků z ověřování k vypracování definitivní verze RVP GV určené k zavedení do všeobecné praxe

Rámcové vzdělávací programy pro střední odborné vzdělávání

- ★ v roce 2001 vznikly první verze rámcových vzdělávacích programů pro jednotlivé stupně a směry odborného vzdělávání
- ★ tyto první RVP byly podrobeny veřejné diskusi a připomínkovému řízení
- ★ v roce 2002 vzniklo prvních 8 RVP
- ★ od roku 2003 se pracuje na RVP pro další obory vzdělání
- ★ více na <http://www.nuov.cz>

Školní vzdělávací program (ŠVP)

- Pedagogický dokument vycházející z RVP, který bude ze zákona vytvářet každá škola
- ŠVP prezentuje vlastní zaměření školy, škola v něm může zohlednit zájmy a potřeby žáků, regionu apod.
- ŠVP obsahuje mimo jiné i učební osnovy (škola rozpracovává vzdělávací obsah z RVP)

Harmonogram tvorby ŠVP

- Čtení RVP
- Identifikační údaje
- Charakteristika školy
- Charakteristika ŠVP
- Učební plán
- Učební osnovy
- Hodnocení žáků a autoevaluace školy

Charakteristika školy

- ♦ Velikost školy
- ♦ Vybavení školy
- ♦ Charakteristika pedagogického sboru
- ♦ Dlouhodobé projekty, mezinárodní spolupráce
- ♦ Spolupráce s rodiči a jinými subjekty

Charakteristika ŠVP

- ♦ Zaměření školy
- ♦ Profil absolventa
- ♦ Organizace přijímacího řízení
- ♦ Organizace maturitní zkoušky
- ♦ Výchovné a vzdělávací strategie
- ♦ Zabezpečení žáků se speciálními vzdělávacími potřebami
- ♦ Zabezpečení výuky žáků mimořádně nadaných

Učební osnovy

- Název vyučovacího předmětu
- Charakteristika vyučovacího předmětu
 - Obsahové vymezení
 - Časové vymezení
 - Organizační vymezení
 - Výchovné a vzdělávací strategie
- Rozpracování vzdělávacího obsahu
 - Výstupy
 - Učivo
 - Tematické okruhy průřezových témat

Hodnocení žáků a autoevaluace školy

- Pravidla pro hodnocení žáků
 - způsoby hodnocení
 - kritéria hodnocení
- Autoevaluace školy
 - oblasti
 - cíle
 - nástroje
 - časové rozvržení

Klíčové kompetence

Klíčové kompetence představují souhrn vědomostí, dovedností, schopností, postojů a hodnot důležitých pro osobní rozvoj a uplatnění každého člena společnosti. Jejich výběr a pojetí vychází z hodnot obecně přijímaných ve společnosti a z obecně sdílených představ o tom, které kompetence jedince přispívají k jeho vzdělávání, spokojenému a úspěšnému životu a k posilování funkcí občanské společnosti.

- Kompetence k učení
- Kompetence k řešení problémů
- Kompetence komunikativní
- Kompetence sociální a personální
- Kompetence občanské
- Kompetence pracovní

Kompetence k učení

Žák:

- organizuje a řídí vlastní učení, a to při samostatné i skupinové práci, plánuje, organizuje, řídí a hodnotí vlastní pracovní činnost;
- motivuje se pro další učení a pozitivně hodnotí přínos učení pro svůj život;
- efektivně získává poznatky a využívá k tomu různé strategie učení;
- kriticky přistupuje k různým zdrojům informací, získané informace hodnotí z hlediska jejich věrohodnosti, zpracovává je a využívá při svém studiu a praxi; (...)

Vzdělávací oblasti

- **Jazyk a jazyková komunikace** (*Český jazyk a literatura, Cizí jazyk, Další cizí jazyk*)
- **Matematika a její aplikace** (*Matematika a její aplikace - vzdělávací oblast je současně oborem vzdělávací oblasti*)
- **Informační a komunikační technologie** (*Informační a komunikační technologie - vzdělávací oblast je současně oborem vzdělávací oblasti*)
- **Člověk a jeho svět** (*Člověk a jeho svět - vzdělávací oblast je současně oborem vzdělávací oblasti*) – pro 1.stupeň
- **Člověk a společnost** (*Dějepis, Výchova k občanství*)
- **Člověk a příroda** (*Fyzika, Chemie, Přírodopis, Zeměpis*)
- **Umění a kultura** (*Hudební výchova, Výtvarná výchova a doplňující obor Dramatická výchova*)
- **Člověk a zdraví** (*Výchova ke zdraví, Tělesná výchova a doplňující obor Zdravotní tělesná výchova*)
- **Člověk a svět práce** (*Člověk a svět práce - vzdělávací oblast je současně oborem vzdělávací oblasti*)

Průřezová témata

Průřezová témata reprezentují v RVP ZV aktuální okruhy problém současného i budoucího světa a stávají se důležitou a nedílnou součástí základního vzdělávání. Jsou důležitým formativním prvkem základního vzdělávání a pomáhají rozvíjet osobnost žáka především v oblasti postojů a hodnot.

- **Osobnostní a sociální výchova**
- **Výchova demokratického občana**
- **Výchova k myšlení v evropských a globálních souvislostech**
- **Multikulturní výchova**
- **Environmentální výchova**
- **Mediální výchova**

Vzdělávání žáků mimořádně nadaných

- **Nadání**
 - soubor schopností, které umožňují jedinci dosahování výkonů nad rámec běžného průměru populace. (3-10% žáků)
 - Mimořádně nadaný žák může disponovat jedním, ale i několika druhy nadání
- **Možné úpravy způsobů výuky mimořádně nadaných žáků**
 - individuální vzdělávací plány
 - doplnění, rozšíření a prohloubení vzdělávacího obsahu
 - zadávání specifických úkol
 - zapojení do samostatných a rozsáhlejších prací a projekt
 - vnitřní diferenciacce žáků v některých předmětech
 - účast ve výuce některých předmětů se staršími žáky
 - vytváření speciálních tříd
 - vynechání ročníku

Specifika mimořádně nadaných žáků

- žák svými znalostmi přesahuje stanovené požadavky
- problematický přístup k pravidlům školní práce
- tendence k vytváření vlastních pravidel
- sklon k perfekcionismu a s tím související způsob komunikace s učiteli, který může být i kontroverzní
- vlastní pracovní tempo
- vytváření vlastních postup řešení úloh, které umožňují kreativitu
- malá ochota ke spolupráci v kolektivu
- rychlá orientace v učebních postupech
- záliba v řešení problémových úloh zvláště ve spojitosti s vysokými schopnostmi oboru; přeceňování svých schopností u žáků s pohybovým nadáním
- kvalitní koncentrace, dobrá paměť, hledání a nacházení kreativních postupů
- vhled do vlastního metaučení
- zvýšená motivace k rozšiřování základního učiva do hloubky, především ve vyučovacích předmětech, které reprezentují nadání dítěte
- potřeba projevení a uplatnění znalostí a dovedností ve školním prostředí

Informační zdroje

- Publikace RVP
- <http://www.vuppraha.cz>
- <http://www.nuov.cz>
- <http://www.rvp.cz> (Metodický portál)
- <http://www.skav.cz> Stálá konference asociací ve vzdělávání